

Asia: VN/27297/2023

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024-27

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleittain

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta vuosille 2024-2027.

1. Johdanto, yleiset huomiot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 1. Johdanto, sekä muut yleiset huomiot

Toteamme yleisesti, että tavoitteet ja toimenpiteet on selkeästi jaoteltu ja ne ovat pääosin kannatettavia. Paikoin kuitenkin tarvitaan konkretisointia ja yhteys muihin ohjelmiin tulee varmistaa. Lisäksi uusia toimenpiteitä olisi voinut olla enemmän. Myös ohjelman viestintään ja jalkauttamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Toimenpiteitä, kuten esimerkiksi koulutukseen tai nuorisotyöhön liittyvät toimenpide-ehdotukset, on tarpeen suunnitella kunnat osallistaen, jotta niihin pystytään sitoutumaan ja toimeenpanemaan paikallistasolla.

THL:n tasa-arvotiedon yksikön lakkauttaminen kuluvin vuoden aikana toimi tasa-arvoa heikentävästi ja myös kuntien näkökulmasta on suuri puute, ettei tämä toiminta ole edistämässä ohjelman tavoitteita. Yksikön kunnille tarjoama tuki, verkostot, hankkeet ja koulutukset toimivat substanssin kannalta tärkeää osaamista ja vertaistukea sekä tutkittua tietoa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemoista myös kuntien käyttöön. Mikäli tämän puutteen korjaamiseksi on löytymässä ratkaisu, on tärkeä varmistaa että toiminta palvelee jatkossakin myös kuntia.

Ohjelmaluonnos tunnistaa kunnat tasa-arvotoimijoina melko ohuesti. Esimerkiksi liikunta- ja kulttuuripalveluiden osalta kunnat ovat merkittävä toimija koulutuksen lisäksi. Toisaalta ohjelmaluonnos sisältää joitain odotuksia muiden viranomaisten kuin valtion (ml. kunnat) suuntaan. Tasa-arvon edistämistyössä on jatkossa huomioitava vahvemmin kuntien erilaisuus resurssit mukaan lukien. Esimerkiksi suurimmissa kaupungeissa tehdään kansainvälisestikin arvostettua tasa-arvotyötä, pienissä kunnissa resurssit tasa-arvotyöhön ovat niukat.

Kuntia koskee viranomaisen velvoite edistää tasa-arvoa suunnitelmallisesti. On kuitenkin varmistettava, että suunnitelmatyön kokonaisuus säilyy tarkoituksenmukaisena eikä päällekkäisiä suunnitelmia lisätä. Kuntien kannalta hyödyllisten tukimateriaalien kehittämistä suunnitelmatyön tueksi tulee jatkaa ja mahdollistaa osaamisen kehittäminen mm. verkostojen kautta.

2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Sukupuolten välisiin oppimiseroihin on hyvä kiinnittää huomiota. Tärkeä on myös huomioida tavoitteet opetusalan segregaatioon puuttumisessa: naisvaltaiselle alalle tulisi saada lisää miesopettajia muun muassa palkkausta kehittämällä. Tiedossa on, että kielelliseen-, etniseen-, sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluvat lapset ja nuoret kokevat enemmän häirintää ja esimerkiksi koulukiusaamista, minkä näemme erityisenä haasteena heikentäen vähemmistöihin kuuluvien lasten hyvinvointia. Häirinnän ja koulukiusaamisen vähentämiseen tulisi tehdä toimia, jotta kouluympäristö olisi turvallinen kaikille. Esimerkiksi yläkoululaisille suunnatut luennot, järjestöjen yhteistyö ja tunne- ja turvataitokasvatuksen tunnit sekä materiaalit voisivat sisältyä jokaisen ikäryhmän tunteihin.

Opiskelijoiden osalta jatko-opintoihin suuntaamisessa tulisi kiinnittää huomiota ala-kohtaisten valintojen mahdollistamiseen nk. perinteisille aloille suuntaamisen sijaan. Opinto-ohjaukseen ja yleensäkin opetuksessa mahdollisesti esiintyviin sukupuolistereotyyppioita toistaviin toimintamalleihin tulisi kiinnittää huomiota opetusmateriaaleista lähtien. Lisäksi koulutuksessa käytettäviä tasa-arvoa lisääviä toimia ovat muun muassa lomakkeet, joissa on huomioitu eri sukupuolet (nainen, mies, muu, en halua kertoa), lupa kutsumanimen käyttöön ja esimerkiksi sosiaalinen esteettömyys mm. WC- ja pukeutumistilojen osalta.

Ohjelmassa on kannatettavasti nostettu esiin huoli poikien asemasta ja poikien syrjäytymisen ehkäisyn tärkeydestä koulutuksen osalta. Kaiken kaikkiaan kunnat ovat lasten arjen ympäristö, joten kuntien tekemillä tasa-arvotoimilla on erityistä merkitystä.

3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Olennaista on puuttua asenteisiin työelämän moninaisuutta koskien. Tarvitsemme lisää työvoimaa ja hyödynnemme kun kaikki pääsevät osaamistaan vastaaviin tehtäviin riippumatta sukupuolesta tai esimerkiksi etnisestä taustasta. Anonyymi rekrytointi on yksi keino, lisäksi tulee toteuttaa kampanjoita ja lisätä tietoisuutta esimerkiksi ikäsyrintään työelämässä liittyen. Työelämän moninaisuuden mahdollistaminen voi tuoda myös elinvoimavaikutuksia, jos yksilöille annetaan mahdollisuuksia kukoistaa työssään ja antaa potentiaalinsa organisaatioiden käyttöön. Tässä on vielä paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. On hyvä myös huomioida, että samat konkreettiset tasa-arvoa lisäävät toimet kuin koulutuksessa (esim. sosiaalinen esteettömyys ja lomakkeisto) on hyvä huomioida myös työelämän osalta.

Työn ja perheen tarpeiden yhteensovittamisen keinojen osalta lapsiperheiden näkökulma on tärkeä, joskin on hyvä muistaa myös ikääntyvien läheisten näkökulma ja tarpeet. On myös tärkeää, että ohjelmassa otetaan vahvasti kantaa Suomessa sitkeästi säilyneen työelämän segregaaation purkamiseen, koska Suomi poikkeaa monista muista maista epäedullisella tavalla. Hyvin hoidettu tasa-arvotyö vahvistaa myös kansalaisten hyvinvointia silloin, kun eri yhteyksissä mahdollistetaan moninaisuuden toteutuminen.

Kunnat ovat myös merkittävä työllistäjä ja TE-uudistus on jälleen mahdollisuus huomioida sulkupuolten tasa-arvo laajassa yhteiskunnallisessa uudistuksessa, jossa kunnat ovat mukana.

4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Vihapuhe on valitettavan tuttua myös kuntatyön arjessa ja kunta politiikassa. Kiinnitämme huomiota siihen, että vihapuheeseen puuttumisen mallia ja lainsäädännön kehittämistä ei ole mainittu toimenpiteissä. Tietoa kuntien luottamus henkilöiden kokemasta häirinnästä koottiin mm. Sietämisen rajat-tutkimuksessa (2021).

Olennainen asia lisättäessä mm. päätöksenteon tasa-arvoa eli eri luottamus elimiin hakeutumista erityisesti naisten ja sukupuolivähemmistöjen osalta. Tulevat ensi kevään kuntavaalit ovat jälleen mahdollisuus päästä eteenpäin näissä asioissa. Hallitus ohjelmaan on kirjattu, että kuntien ja hyvinvointialueiden velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa arvioidaan.

Suurille kaupungeille kotoutumiseen liittyvä kehittämissä myös tasa-arvon näkökulmasta on erittäin olennaista. Tämä näkökulma tulisi olla huomioituna vahvemmin tasa-arvo-ohjelmassa. Vieraskielinen väestöön osallisuuteen ylipäätään on tarpeen kohdentaa erityishuomiota ja tukea ryhmän sisällä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa osallisuuskysymyksissä kuten päätöksentekoon osallistumisessa tai seksuaalisen häirinnän kysymyksissä. Vahvalla kotouttavalla työllä kunnissa voidaan tukea ohjelman toimenpiteitä väkivallan ehkäisyynkin liittyen. Nykyisen suunta vähentää kunnille kotoutumiseen osoitettua resurssia haastaa näiden tärkeiden tavoitteiden edistämistä paikallistasolla.

5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että kuntien ja hyvinvointialueiden velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa arvioidaan. Lähisuhdeväkivalta on maassamme vakava ongelma, johon on etsittävä vaikuttavimmat ratkaisut. Kuntaliitto ei kuitenkaan usko, että haaste on ratkaistavissa vaikuttavimmin kuntia koskevaa lainsäädäntöä kiristämällä.

Rakenteiden vahvistaminen lainsäädännöllä voi aluksi kuulostaa nopealta ratkaisulta monisyisiin ongelmiin, mutta tarkemmin tarkasteltuna kokemukset osoittavat, että lakiin kirjaaminen ei ole aina toimivin ratkaisu, joka johtaa suoraan vaikuttavaan toimintaan, jos asia on muulla tavoin paikallisesti ratkaistavissa. Tästä esimerkkinä kuntia koskeva yhdenvertaisuus lainsäädäntö, joka velvoittaa kuntia tekemään kuntatason tasa-arvosuussuunnitelma. Kirjauksesta huolimatta puolella kunnista on suunnitelma, joka jää resurssien niukkuuden ja päällekkäisten suunnitelmien vuoksi tekemättä.

Kunnan tehtävä sote-uudistuksen jälkeen pienentynyt lähisuhdeväkivallan kysymyksissä. Väkivaltaa ennaltaehkäisevää työtä pystytään tekemään nykyisenkin hyvinvoinnin edistämisen lainsäädännön ja esim. varhaiskasvatusta koskevan säädännön puitteissa. Meillä siltä osin jo riittävät rakenteet. Esimerkiksi lähisuhdeväkivaltatyön koordinaatiotehtävä lankeaisi monin paikoin hyvinvointikoordinaattorille, jolla parhaimmillaan on tehtävänänsä jo esim. kulttuuriasiat, hyvinvoinnin edistäminen, ehkäisevä päihdetyö, osallisuustyö ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö. Vaikka kunnat ovat joustavia, luettelon pidentäminen ei takaisi vaikuttavuutta ja väkivallan ennaltaehkäisyyn työn tasokkuutta, osaamista ja monipuolisuutta kaikkialla.

Sinänsä kunnan ja hyvinvointialueen roolien selkeyttäminen järkevää, sillä kaikille kunnille ei ehkä täysin hahmotu oma rooli väkivallan ennaltaehkäisyssä. Mutta tätä voidaan tehdä yhdessä osaamista vahvistamalla, oppain, koulutuksin, verkostoin ja kehittämishankkein sekä ennen kaikkea jo olemassa olevia lukuisia hyviä käytäntöjä levittämällä ja juurruttamalla.

Häirinnän osalta seksuaalisen häirinnän osalta tulee lisätä tietoa suostumuksellisuudesta, tunnetaidoista, turvaseksistä, omien rajojen tunnistamisesta, seksuaaliterveyden ja seksuaalioikeuksista. Lisäksi ilmaisen ehkäisykampanja tulee jatkaa lisäten ehkäisyvälineiden valikoimaa.

6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Tasa-arvo-asioissa Kuntaliitto on keskeinen kuntia tukeva toimija ja toimimme myös EU-tasolla. Pidämme säännöllisesti yhteyttä mm. alueiden komiteaan ja CEMRiin, joka mm. koordinoi Eurooppalaista tasa-arvon peruskirjaa, joka tukee sekä paikallis- että aluetason tasa-arvotyötä.

7. Institutionaaliset rakenteet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 7. Institutionaaliset rakenteet

Vaikuttavuuden näkökulmasta on tärkeä tiivistää yhteistyötä eri ministeriöiden välillä ja vahvistaa vuoropuhelua keskeisten valtakunnallisten toimijoiden suuntaan. Toimenpiteissä 45 b, e ja f nostetaan tärkeitä asioita vaikuttavan tasa-arvotyön kannalta, kuten riittävien resurssien ja rakenteiden sekä koordinaation varmistaminen, tietopohjan vahvistaminen sekä kokonaisarviointi.

Salenius Maria
Suomen Kuntaliitto ry